

Рим, юли 2014

Република България
Министерство на регионалното развитие –
Главна дирекция “Управление на териториалното
сътрудничество”

**ПРЕДВАРИТЕЛНА И СТРАТЕГИЧЕСКА ЕКОЛОГИЧНА
ОЦЕНКА НА ПРОГРАМАТА ЗА ТГС ПО ИПП
БЪЛГАРИЯ – СЪРБИЯ 2014-2020**

Доклад за околната среда
Резюме

1 Резюме

Според изискванията на Директивата за Стратегическа екологична оценка (СЕО), е необходимо извършване на оценка за въздействието върху околната среда на програма за трансгранично сътрудничество (ТГС), съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП) България – Сърбия 2014-2020. Целта на Директивата е да *гарантира високо ниво на защита на околната среда и да допринесе за интегриране на съображенията относно околната среда в подготовката и приемането на планове и програми, от гледна точка на насърчаване устойчивото развитие*. Поради тази причина, докладът за СЕО оценява възможните въздействия върху околната среда на приоритетните оси и специфичните цели на програмата, като формулира препоръки относно подобряване качествата на програмата от гледна точка характеристиките на околната среда. Този доклад, заедно с програмния документ се предоставя от Управляващия орган на съответните институции, както и на обществеността в двете държави, за публично обсъждане и консултации.

Основните компоненти на доклада за СЕА са:

Глава 2 представя описание на методологичния подход, а именно по какъв начин се оценява въздействието върху околната среда, както и процедурите, които трябва да се следват в изпълнение на Директивата за СЕО.

В **Глава 3** се описва Програмата за ТГС България- Сърбия 2014 – 2020¹, като се представят основните цели и приоритети и разпределението на финансовите ресурси:

ПРИОРИТЕТНИ ОСИ	% ²
1. “Устойчив туризъм”	40%
2. “Младежи”	20%
3. “Околна среда”	30%

Всяка Приоритетна ос включва специфични цели и индикативни за подпомагане от Програмата дейности:

Приоритетна ос 1 “Устойчив туризъм”	
Специфична цел	Индикативни дейности
SO-1.1. ТУРИСТИЧЕСКА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ: Повишаване на	Рехабилитация на пътица за достъп до природни, културни и исторически места; Подобряване на публична инфраструктура (електроснабдяване, водоснабдяване, канализация и пр.)

¹Оценката на възможните въздействия върху околната среда в резултат от изпълнението на Програмата е извършена на база първия работен вариант на Програмата от юни 2014 г.

²10% от общата стойност на бюджета ще бъдат предоставени за ос “Техническа помощ”

<p>туристическата привлекателност на трансграничната територия, чрез по-добро използване на природното и културно наследство</p>	<p>Малки съоръжения, основно предназначени за туристи и свързани с гранично-пропускателни пунктове; Изграждане и усъвършенстване на съоръжения, свързани с ИКТ; Насърчаване развитието на трансграничен обществен транспорт, велосипедни и пешеходни пътеки до туристически места; Възстановяване и поддържане на места/обекти с историческо и културно значение; Консервация и защита на материалното и нематериално природно, историческо и културно наследство; Създаване на информационни центрове и/или павилиони за упътване на потенциалните посетители; Разработване на съвместни GIS-платформи; Разработване на съвместни платформи за онлайн резервации, разплащания и пр.</p>
<p>SO-1.2. ТРАНСГРАНИЧНИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ: Валоризиране на благоприятните условия за разнообразен туризъм в трансграничната територия, чрез създаване на съвместен туристически бранд</p>	<p>Съвместни изследвания на потенциалните ниши за туристически дейности и/или на търсенето на нови туристически дестинации и преживявания; Изследователски дейности за идентифициране на туристически продукти с потенциал за трансгранично брендиране; Разработване на местни брандове, на базата на природното, историческо и културно наследство на региона; Подкрепа за разработването на нови и иновативни туристически продукти и услуги, предоставяни на място на туристическите обекти; Създаване на мрежи на знанието за прилагане на иновации в туризма в трансграничната територия; Многоязични онлайн туристически платформи; Визуализиране на местните брандове, вкл. 3D визуализация, мобилни приложения, присъствие в социалните мрежи, специално разработвани интернет платформи; Идентифициране и прилагане на добри практики в промотирането на туристическите продукти; Организиране (и участие в) на панаири и свързани дейности (т.е. изложби, конференции, семинари, кръгли маси, презентации и пр.)</p>
<p>SO-1.3. СЪТРУДНИЧЕСТВО "ОТ ХОРА ЗА ХОРА" Капитализиране на ефекта от свързания с природното и културно наследство туризъм върху местните общности</p>	<p>Обучение и консултантска подкрепа за туристическите предприятия/организации, насочени към подобряване на уменията и дейността им; Организиране на мрежови събития, вкл. онлайн форуми за обмен на добри практики за устойчиво управление на туризма; Проучвания на местното и международно търсене на туристически преживявания в трансграничния регион; проучвания за качеството на определени услуги, проекти за мониторинг на устойчивото развитие на туризма и свързаните услуги, т.н; Организиране на съвместни събития за популяризиране на трансграничното природно и културно наследство, като напр. едnodневни фестивали, изложби, инициативи и пр. Насърчаване и формиране на съвместни традиции в граничния регион; Кампании за популяризиране на регионалното културно и историческо наследство, вкл. и сред младите хора.</p>

Приоритетна ос 2 "Младежи"

Специфична цел	Индикативни дейности
SO-2.1.	Рехабилитация и ремонт на съществуваща образователна

<p>УМЕНИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО:</p> <p>Развитие на умения и насърчаване на младежкото предприемачество за създаване на предпоставки за подобряване на възможностите за младежка заетост в граничната територия</p>	<p>инфраструктура свързана с младежки дейности (т.е. зали за обучение, библиотеки, лаборатории, спортни съоръжения, лагери и пр.)</p> <p>Инвестиции за осигуряване на достъпност до младежка и образователна инфраструктура;</p> <p>Инвестиции в подобряване и осъвременяване на ИКТ инфраструктурата;</p> <p>Дребномащабна инфраструктура (напр. бизнес инкубатори, споделени работни места, т.нар. “фабрики” и “гаражи” за стартиращи предприятия, представяне и споделяне на необходимото оборудване и пр.)</p> <p>Инициативи за насърчаване на обучението като инструмент за подпомагане на младежката иновативност, креативност и предприемачество;</p> <p>Учебни и изследователски програми (напр. KAB, NFTE, CEFE);</p> <p>Организиране на състезания/турнири за студентски мини фирми (напр. “Junior”, “Achievers International”);</p> <p>Училищни предприемачески/бизнес дейности и събития (напр. “KEIP”, “Students in the boss’s chair”);</p> <p>Симулационни игли (често компютърни) (т.е. “Primanager”, “Gründungswerkstatt”);</p> <p>Обучение в придобиване на бизнес умения, насочване и консултативни услуги (т.е. интегрирани центрове за млади предприемачи, онлайн обучения и работни срещи, менторска подкрепа и бизнес наставничество, онлайн портали, уеб сайтове и пр.);</p> <p>Подпомагане на съвместни пазарни инициативи и изграждане на мрежи, вкл. промоции и маркетингови кампании, вкл. онлайн портали и уеб страници;</p> <p>Подкрепа за съвместен маркетинг и изграждане на партньорства, вкл. подпомагане организирането на маркетингови кампании за млади предприемачи.</p>
<p>SO-2.2. МРЕЖИ ОТ ХОРА ЗА ХОРА:</p> <p>Подпомагане на устойчиви, дългосрочни партньорски инициативи, организирани от и насочени към млади хора, вкл. повишаване мобилността на младежите</p>	<p>Насърчаване участието на младите хора в демократичния процес и гражданското общество;</p> <p>Трансгранични инициативи, насочени към справяне с младежката бедност и социалното изключване;</p> <p>Обществени инициативи за подпомагане и популяризиране ценността на младежките доброволчески инициативи;</p> <p>Подпомагане капацитета на младите хора и креативността им, както и достъпа им до култура;</p> <p>Трансгранични инициативи за насърчаване здравословния и качествен начин на живот на младите хора;</p> <p>По-добро интегриране на необходимите конкурентни умения, както и бъдещите потребности на пазара в учебните програми и в учебния процес.</p>

Приоритетна ос 3 “Околна среда”

Специфична цел	Индикативни дейности
SO-3.1.	Разработване на системи за ранно предупреждение и управление на

<p>СЪВМЕСТНО УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА: Предотвратяване и ограничаване на последствията от природните и предизвикани от човека бедствия с трансграничен характер</p>	<p>риска; Инвестиции в оборудване, предназначено за справяне с природните бедствия (напр. съвременни ИКТ решения при случаи на опасност от пожари, пожар или дейности след потушаване на пожари; доставка на специализирано противопожарно оборудване; доставка на специализирано оборудване за справяне с наводненията, за изследователски и спасителни дейности; доставка на системи за наблюдение на земната повърхност от въздуха и предаване на данни в реално време, др.) Подпомагане на дребномащабни интервенции/инвестиции (напр. почистване и презалесяване на речните брегове; изграждане на защитни съоръжения срещу наводнения като диги и канали; залесяване на краткотрайно уязвими терени; изсичане на гори при необходимост от спешна реакция, др.) Разработване на съвместни протоколи и комуникационни канали за превенция на риска и управление на природните и предизвикани от човешка дейност бедствия (напр. политики и механизми за защита и предотвратяване на бедствия, превенция и управление на противопожарната дейност, др.)</p>
<p>SO-3.2. ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДАТА: Повишаване капацитета на регионалните и местни заинтересовани страни за по-добро управлението на природните ресурси в трансграничния регион</p>	<p>Съвместни инициативи, насочени към ефективно управление на защитените територии; Съвместни инициативи за защита и възстановяване на екосистемите и застрашените видове флора и фауна; Опазване и подобряване на качеството на природните ресурси (въздух, почви, вода); Изграждане на капацитет на местните власти за решаване на въпроси, свързани с околната среда; Повишаване на информираността (и обучение) на всички нива (вкл. индивиди, организации, бизнес компании, публични администрации, училища) по въпроси, отнасящи се до опазването на околната среда, вкл. и за маргинализираните общности и други уязвими групи</p>

Глава 4 разглежда политиката за опазване околната среда на Европейско (“7-ма Програма за действие в околната среда на ЕС (EAP)”, Стратегия “Европа 2020”, Стратегията за устойчиво развитие на ЕС, Стратегията на ЕС за Дунавския регион и Плана за действие към нея) и национално ниво в двете държави България и Сърбия.

Анализът на тези документи позволява да се очертаят целите на CEO за всеки елемент на околната среда.

Елемент на околната среда	Цели на CEO
Въздух и климат	<ol style="list-style-type: none"> 1. Намаляване замърсяването на въздуха 2. Намаляване емисиите на парникови газове 3. Подобряване на енергийната ефективност и повишаване дела на произведената от възобновяеми източници енергия 4. Подкрепа за щадящ околната среда транспорт 5. Подкрепа за превенция и управление на пожари 6. Подпомагане устойчивостта на климатични промени и свързаните с тях бедствия 7. Насърчаване на отговорно поведение на широката общественост,

Елемент на околната среда	Цели на CEO
	<p>чрез включване на гражданите в борбата срещу климатичните промени</p>
<p>Биоразнообразие, флора и фауна</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опазване на биоразнообразието, хабитатите и екосистемите 2. Опазване на природното многообразие на фауна, флора и хабитати в защитените зони и зоните в Натура 2000 3. Защита на застрашените видове (растения и животни) 4. Ограничаване загубата на биоразнообразие 5. Насърчаване на отговорно отношение на обществеността, чрез включване на гражданите в опазването на биоразнообразието и природата 6. Насърчаване развитието на туризъм, благоприятстващ висока степен на консервация на природната среда
<p>Вода</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Намаляване замърсяването на водите от източници на точково и разливно замърсяване 2. Намаляване на еутрофикацията 3. Подобряване на екологичния и химичен статус на водните тела 4. Насърчаване устойчивото ползване на водните ресурси 5. Ограничаване на рисковете от наводнения 6. Насърчаване на устойчив туризъм, благоприятстващ опазването на водните ресурси 7. Насърчаване на отговорно поведение на обществеността, чрез включване на гражданите в устойчивото използване на водните ресурси
<p>Почва</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опазване функционалността на почвата 2. Ограничаване замърсяването на почвата и запазване на качеството ѝ 3. Насърчаване устойчивото използване на почвените ресурси 4. Намаляване производството на отпадъци, повишаване степента на рециклиране на всички видове отпадъци 5. Насърчаване на устойчив туризъм, благоприятстващ опазването на земите 6. Насърчаване устойчивото управление на терените за превенция на риска и опасните замърсявания 7. Насърчаване на отговорно поведение на обществеността, чрез повишаване на информираността и образованието по отношение защитата на почвата
<p>Население и човешко здраве</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Намаляване на болестите, предизвикани от рискове в околната среда 2. Предпазване от излагане на шум 3. Повишаване на контрола върху свързаните с околната среда здравни рискове и опасности 4. Подкрепа за превенция на риска и управление на природните и предизвиканите от човешка дейност бедствия 5. Насърчаване устойчивото управление на отпадъците за защита на човешкото здраве 6. Насърчаване на отговорно към околната среда поведение на обществеността, чрез включването на гражданите в решаването на проблеми, свързани с околната среда
<p>Културно/ природно наследство и</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опазване и възстановяване на културното и природно наследство 2. Насърчаване на устойчивото управление и планиране на културното и природно богатство

Елемент на околната среда	Цели на СЕО
пейзаж	<p>3. <i>Насърчаване устойчивото използване на природните ресурси, благоприятстващо развитието на устойчив туризъм</i></p> <p>4. <i>Насърчаване отговорното поведение на обществеността, чрез повишаване на информираността и образоваността по отношение опазването и защитата на природното и културно наследство</i></p>

Също така в настоящата глава са идентифицирани и различни въпроси за оценка, отнасящи се до всеки елемент от околната среда.

Глава 5 описва текущото състояние на околната среда в програмната територия, за всеки отделен елемент на околната среда. Това описание служи за идентифициране на основните характеристики на територията (**Глава 6**) и идентифициране на основните проблеми на околната среда (**Глава 7**), които включват следните рискове:

- Суша, наводнения, горски пожари, свлачища (висока степен на риск)
- Замърсяване на водите (средна степен на риск)
- Замърсяване на въздуха (ниска степен на риск)

и съответстващите слаби страни и заплахи:

Слаби страни:

- Ниско ниво на системите за управление на бедствия и готовността за реакция при спешни ситуации
- Недостатъчно развита инфраструктура за управление на твърдите отпадъци и съоръжения за отпадни води
- Неудовлетворителни системи за управление на опасни отпадъци

Заплахи:

- Недостатъчни финансови ресурси от държавния бюджет за финансиране на инфраструктура в околната среда
- Незадоволителни мерки за управление и превенция на пожари

Глава 8 описва очакваните ефекти от предвидените дейности върху околната среда, отчитайки планираните за подкрепа от Програмата дейности, целите за опазване на околната среда на Европейско и национално ниво, състоянието на околната среда, както и проблемите в нея.

Общо казано, **възможните значими ефекти** и въздействие върху околната среда като резултат от изпълнението на програмата са **предимно с непряк характер**, дори и ако в някои от случаите въздействието би могло да бъде и по-директно.

Приоритетна ос 1 “Устойчив туризъм”: очаква се специфичната цел за повишаване на туристическата привлекателност да създаде условия за повишаване броя на туристите, в резултат от подкрепените в рамката на Програмата инициативи. Ако този процес не се управлява правилно, това, от своя страна, би могло да предизвика редица рискове за околната среда и поради тази причина ИПП ТГС програмата би трябвало да е в състояние да избегне:

- Негативните ефекти върху замърсяването на въздуха, предизвикани от увеличаване на трафика могат да бъдат балансирани с подобряване на устойчивата транспортна система;
- В някои природни хабитати (особено в защитените територии) заплахите от негативно въздействие върху биоразнообразието, флората и фауната могат да бъдат избегнати чрез прилагането на съществуващите регулации по отношение ограниченията в тяхното използване, или чрез идентифициране и прилагане на подходящи правила, ако такива не съществуват към настоящия момент;
- Подобряването на водоснабдителните и канализационни системи ще поеме повишената консумация на вода и ще неутрализира негативните ефекти върху качеството на водата;
- Възстановяването/поддържането на места от историческо и културно значение и консервирането/ защитата на природното и културно наследство ще позволи опазването и подобряването на традиционната за територията природна среда.

Цялостната устойчивост на тази Ос се подсилва от кампаниите за повишаване на информираността относно ценността на регионалното културно и природно наследство (особено валидно за младите хора).

Приоритетна ос 2 “Младежи”: може да се предположи, че предвидените в Програмата дейности няма да предизвикат значими ефекти върху околната среда. Въпреки това, могат да бъдат предвидени и позитивни последици в някои случаи, като например инициативите за бизнес обучения биха могли да включват въпроси, свързани с околната среда, които да повишат информираността на младите предприемачи по отношение на околната среда.

Приоритетна ос 3: “Околна среда”: този компонент директно решава най-важните проблеми на околната среда в програмната територия, като превенцията от природни бедствия и замърсяването на водите. Специфична цел 3.1. е насочена към управление на риска, насърчаване на съвместни инициативи между България и Сърбия за създаване на системи за ранно известяване и управление на бедствия, вкл. инвестиции в оборудване, дребномащабни интервенции (презалесяване, защита от наводнения, пр.), както и нематериални дейности (меки мерки), като напр. комуникации и кампании за повишаване на информираността за превенция на рискове. Инициативите по Специфична цел 3.2. “Опазване на природата”, са свързани с дейности за опазване/възстановяване на екосистемите / застрашените видове флора и фауна вкл. в защитените територии, чието изпълнение ще има определено позитивно въздействие върху биоразнообразието, традиционната природна среда, повишената устойчивост на климатични промени.

Следните **препоръки** се отнасят основно до интервенциите, предвидени в рамките на Приоритетна ос 1 “Устойчив туризъм”

- Очаква се инициативите в рамките на Програмата да предизвикат развитие на множество частни инициативи в туристическия сектор, но растежът трябва да върви ръка за ръка с усъвършенстването на свързаната с това инфраструктура (водоснабдителни и канализационни системи, транспорт и пр.), в противен случай има опасност устойчивостта на цялата система да бъде застрашена;
- По подобен начин, неконтролираното развитие на туристически структури би могло да доведе до изчерпване на природното, историческо и традиционно наследство на територията, както и на местната природа. Ето защо, би било подходящо да се подготви специализирано законодателство по отношение разрешителните за изграждане на нови съоръжения/ места за настаняване на

туристи/ сгради, които да бъдат кохерентни и да се съобразяват с традиционната природна среда, като при възможност се ползват местни материали или типични за територията строителни техники;

- Където е приложимо, трябва да бъде предвидено идентифициране/ прилагане на специфични рестрикции за използване на природни територии, изискващи специфична защита.

Едно допълнително съображение, което трябва да се разбира като принос към засилване на позитивните ефекти на Програмата върху околната среда, е свързано с възможността за включване на въпроси, отнасящи се до околната среда в рамката на общата подкрепа, предвидена за млади предприемачи (Приоритетна от 2, СЦ 2.1.)

Глава 9 заключава, че никакви алтернативи не могат да бъдат открити за Програмата, докато в **Глава 10** се илюстрират съответните индикатори за мониторинг и се предлага примерен въпросник за самооценка.